

TÜRK ÂŞIK VE OZANLARI

Ursula Reinhard (10 Mayıs 1915 - 29 Haziran 2005), Danzig ve Freiburg'da başladığı Germanistik ve müzikoloji eğitimine Kurt Reinhard'la tanıştığı Münih Üniversitesi'nde devam etti. 1939'da evlenen çift, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Berlin'e yerleşti. Birlikte Türkiye'ye ilk kez 1956 yılında alan araştırması için geldiler. Türkiye'deki araştırmalarının ilk ürünü olan *Vor seinen Häusern eine Weide* başlıklı kitabı 1965 yılında; Doğu Karadeniz'den derledikleri halk şarkıları metinlerinin Türkçe ve Almanca olarak verildiği *Auf der Fiedel mein... Volkslieder von der osttürkischen Schwarzmeerküste* 1968 yılında, Türkiye'yle ilgili ilk kapsamlı kitapları olan *Turquie* 1969 yılında yayımlandı. Bu kitabı yine birlikte yazdıkları iki ciltlik *Musik der Türkei* (1984, çev. Sinemis Sun *Türkiye'nin Müziği*, Sun Yayınları, Ankara, 2007) takip etti. Eşinin vefatından (1979) sonra araştırmalarına devam eden Ursula Reinhard'ın kendi çalışması olan *Sänger und Poeten mit der Laute – Türkische Aşık und Ozan*, 1989 yılında, âşıkların kayıtlarını ve Ursula Reinhard'ın konuyla ilgili yazısını içeren *Song Creators in Eastern Turkey* başlıklı CD ise Smithsonian Folkways tarafından 1993'te yayımlandı. 1993 ve 1995 yıllarında Arnavutluk'ta, 1998-2000 yılları arasında Brezilya'da alan araştırmaları yapan Ursula Reinhard, 1988-2001 yılları arasında *Die Musik in Geschichte und Gegenwart: Allgemeine Enzyklopädie der Musik*, *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* ve *The Garland Encyclopedia of World Music* gibi müzikoloji ve etnomüzikoloji çalışmaları için temel kabul edilen ansiklopedilerdeki Türkiye maddelerinin eş yazarlığını yaptı. Ursula Reinhard ve Kurt Reinhard'ın kişisel koleksiyonları ile evrak-ı metrukeleri Berlin'deki Etnoloji Müzesi'nde bulunmaktadır.

Tiago de Oliveira Pinto Brezilya'daki Sao Paulo Üniversitesi, Weimar'daki Franz Liszt Müzik Yüksekokulu ve Jena'daki Friedrich Schiller Üniversitesi'nde profesör, UNESCO'nun Transkültürel Müzik Çalışmaları kürsüsü başkanı ve Almanya'daki Brezilya Kültür Enstitüsü'nün müdürüdür. Afganistan, Etiyopya ve Güney Afrika'da somut olmayan kültürel miras üzerine yürütülen uluslararası projelerde yer alan Oliveira Pinto, Harvard, Kent State ve Fort Hare gibi önde gelen üniversitelere misafir öğretim üyesi olarak davet edilmektedir. Latin Amerika ve Afrika müzik kültürleri üzerine pek çok kitap, kitap bölümü ve makale yazmış olan Oliveira Pinto, son olarak 2018 yılında *Music as Living Heritage – An Essay on Intangible Culture* başlıklı kitabını yayımladı.

Elif Damla Yavuz Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nın fagot bölümünün lise kısmından mezun olduktan sonra müzikoloji lisans öğrenimini Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde, yüksek lisans öğrenimini ise İstanbul Teknik Üniversitesi Dr. Erol Üçer Müzik İleri Araştırmalar Merkezi'nde (MIAM) tamamladı. 2011 yılında DAAD bursuyla Almanya'ya gitti. 2014 yılında Almanya'daki Türkiye kökenlilere odaklandığı teziyle İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden doktora derecesini aldı. 2013 yılında Paul Hindemith'in Türkiye ile ilgili raporlarını Türkçeye çevirdi; bu raporlar *Hindemith Raporları 1936/1937/1938* başlığıyla yayımlandı. 2015 yılında ise Prof. Songül Karahasanoğlu'yla birlikte yazdığı *Müzikte Araştırma Yöntemleri* başlıklı kitabı yayımlandı. 2015-2017 yılları arasında Westfälische Wilhelms-Universität Münster, İstanbul Teknik Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi işbirliğiyle yürütülen *Corpus Musicae Ottomanicae* başlıklı projede araştırmacı olarak çalıştı. Yavuz, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü'nde öğretim üyesidir ve opera, Cumhuriyet Dönemi müzik politikaları ve metodoloji üzerine dersler vermektedir.

URSULA REINHARD
TIAGO DE OLIVEIRA PINTO

TÜRK ÂŞIK VE OZANLARI

Çeviren
Elif Damla Yavuz

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5379
Sanat - 254

Türk Âşık ve Ozanları
Ursula Reinhard - Tiago de Oliveira Pinto
Özgün adı: **Sänger und Poeten mit der Laute - Türkische Âşık und Ozan**
Çeviren: **Elif Damla Yavuz**

Kitap editörü: **Ali Suat Ürgüplü**
Düzeltili: **Korkut Tankuter**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Akgül Yıldız**

Baskı: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.
Beylikdüzü Organize Sanayi Bölgesi Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü / İstanbul
Telefon: (0 212) 671 61 51 • Faks: (0 212) 671 61 50
Sertifika No: 28640

Çeviriye temel alınan baskı: Dietrich Reimer Verlag, 1989, Almanya
1. baskı: İstanbul, Mayıs 2019
ISBN 978-975-08-4494-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2016
Sertifika No: 12334
© Staatliche Museen zu Berlin - Preußischer Kulturbesitz, Ethnologisches Museum
© Kurt Reinhard
© Volker Reinhard
© Tiago de Oliveira Pinto

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Türkçe baskıya önsöz • 9

Önsöz • 11

Sunuş • 15

1. Ozan ve Âşıklar • 21

Ozan ve âşık nitelemesine dair • 21

Şarkılarının ışığında âşıkların/ozanların tarihsel ve sosyolojik ortamı • 23

Eski zamanlar • 23

Selçuklular dönemi • 24

Osmanlı İmparatorluğu dönemi • 26

Atatürk'ten sonraki dönem • 31

Yetmişli yıllar • 32

Günümüz • 35

2. Halk Âşıkları ve Meslek • 41

Profesyonel halk âşıkları • 41

Başka meslekleri olan halk âşıkları • 52

Eğlence müziğinde *âşık* unvanlı icracılar • 53

Halk âşıklığı mesleğinde yeni eğilimler • 53

Âşıklık eğitimi • 56

Buta alma (“tenvir”) yoluyla *âşık* olmak • 60

Âşık şarkılarını kitaplardan öğrenme imkânı • 60

Âşığın ismini anması ve eşlik çalgısı • 60

Âşıkların köy ve şehirlerdeki dinletileri • 61

Âşık yarışmaları • 71

İki ya da daha fazla âşığın toplu icrası • 73

Âşıkların günümüzdeki coğrafi dağılımı • 75

3. Halk Âşıkları ve Dini Cemaat • 76

Şiiliğin tarihi • 76

Türk Şiilerinin tarihi • 77

Bektaşilerin tarihi • 79

Bektaşiler ile Kızılbaşlar/Alevîler arasındaki farklar • 81

- Şarkıları ışığında Alevî/Bektaşî inancının temelleri
- Tanrı tasavvuru ve insan fikri • 82
- Dert ve aşk • 85
- Ahlaki değerler • 88
- Kutsal kitaplar • 89
- Muharrem Matemi ve matem orucu • 91
- Alevîlerin/Bektaşîlerin ayin-i cem töreni • 93

4. Âşıkların/Ozanların Müziği • 98

- Kalıp • 99
- Türk halk âşıklarının makamları üzerine • 100
- Kars ilinin sekiz makamı • 101
- Sivas ve Malatya'daki makamlar • 108
- Âşıkların/Ozanların şarkılarındaki “yapı taşları” • 109
- “Stollen”, “Abgesang” ve kalıp yürüyüş örnekleri • 110
- Baş motifler • 112
- Nida motifleri • 115
- Katma sözler • 115
- İşleme motifleri • 116
- Kapanış biçimleri • 117
- Saz partisinde yapı taşı olan çalma figürleri • 119
- Giriş formülleri • 122
- Şarkıya hazırlanma • 123
- Ritimler • 124
- Ezgi kalıpları ve yapı taşlarıyla şarkıların yaratılışı • 130
- Şah Turna'nın bir şarkısında sunulan Azerî stilindeki âşık şarkılarının bir araya getirilişi • 133
- Söz ve ezgi • 135
- Âşıkların/Ozanların şarkı tipleri • 148
- Kars, Sivas ve Malatya illeri arasındaki stil farkları tablosu • 186
- Âşık şarkılarının varyantları • 188
- Âşıkların/Ozanların müziğinin günümüzdeki değişimi ve yeni eğilimler • 196
- Saz • 201
- Sazlardaki perde dizileri • 205

5. Âşıkların/Ozanların Edebiyatı • 207

- Şiir kalıbı • 207
- Âşıkların/Ozanların repertuarındaki şarkıların içerikleri ve oranları • 207

- Hece ölçüsü ilkesi • 209
- “Merkezi kelimeler”, kavramlar, semboller, kelimeler ve topoi • 210
- Aşki ve dini şarkıların topoi dizgisi • 215
- Aşk şarkılarında kelime birleşimleri • 218
- Dini şarkılarda kelime birleşimleri • 219
- Varyantlar • 220
- Şarkıların psikolojik arkaplanı • 225
- Şarkıların biçimlerine, kafiyelerine, içeriklerine ve arşiv numaralarına göre listesi • 226
- Özet • 250

- Nota ve Metin Ekleri • 252
- Âşıklar ve Ozanlar Listesi • 269
- Ek 1 • 275
- Ek 2 • 278
- Bibliyografya • 285
- Diskografi • 292
- Ses kayıt örneklerinin listesi • 296
- Dizin • 299

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

Elinizdeki kitabın yazarları olarak Ursula Reinhard ve Tiago de Oliveira Pinto'nun adı geçmekle birlikte iki nedenden dolayı Kurt Reinhard'ın adının da yazarlara eklenmesi gerekir. Öncelikle Kurt ve Ursula Reinhard, yaşamları boyunca çalışmalarını birlikte yürütmüş bir çiftti; dolayısıyla birini diğerrinin üretiminden soyutlamak mümkün değildir. İkinci neden ise Ursula Reinhard'ın “Sunuş” bölümünde ifade ettiği gibi kitabın çerçevesini belirleyen çalışmanın, Kurt Reinhard'ın 1975'te yayınlanan âşıklarla ilgili makalesi olmasıdır. Nitekim çeviriyi yaparken özgün baskıda Almancaleştirilen kimi kavramların Türkçe karşılıklarını tespit etmek veya kimi yarguları teyit edebilmek için âşıklarla ilgili olanlar başta olmak üzere Kurt Reinhard'ın üretimine de başvuruldu. Bu nedenle Türkçe baskının, yazarlar arasında bulunmasa da Kurt Reinhard'ın vefatının 40. yılına denk gelmesi mutlu bir tesadüftür.

Kurt ve Ursula Reinhard, müzik araştırmaları perspektifinden bakıldığında Avrupa-merkezci ve “maşa başı” olmakla eleştirilen karşılaştırmalı müzikolojiden kültürleri yerinde incelemeyi önceleyen etnomüzikolojiye giden sürecin en önemli aktörleridir. Türkiye başta olmak üzere çeşitli ülkelerde gerçekleştirdikleri alan çalışmaları sırasında derledikleri malzemeler, hem Almanya'nın iki dünya savaşının yıkımının ardından etnoloji ve etnomüzikoloji alanlarında yeniden etkin olmasının zeminini hazırlamış, hem de etnomüzikolojik ses arşivlerinin Avrupa ve Amerika'daki kurumsallaşma çalışmaları için anlamlı bir model oluşturmuştur. Türkiye'deki müzik araştırmacılarının Kurt ve Ursula Reinhard'ın Türkiye ile özdeşleşen üretimlerine aşina olmasının önündeki engellerden biri hiç kuşkusuz Reinhard'ların ağırlıklı olarak Almanca yazmaları ve Türkçeye nadiren çevrilmiş olmalarıdır. Nadiren çevrilmiş olmaları ise Almanca yazılarının zor anlaşılır olmasından değil, Türkiye akademisinin diğer ülkelerde olduğu gibi giderek daha fazla kendini İngilizce literatürle sınırlamasından ve Reinhard'ların üzerinde çalıştıkları konuların özleri itibarıyla karmaşık olmalarından kaynaklanır. Nitekim bu kitabın da Türkçeye çevrilmesi, en basit ifadeyle zorlu bir süreçti. Çeviriyi yapabilmek için –böylesi tüm yayınlarda olduğu gibi– sadece dile hâkim olmak yeterli değildi. Almanca müzikolojik metinlerle olduğu kadar ele alınan konunun kapsamı gereği tarihsel ve sosyolojik metinlerle, Almanca ve Türkçe temel kabul edilen yayınlarla da hemhâl olmak gerekiyordu. Gösterdiğimiz titizliğe rağmen gözden kaçan hatalarımız olduysa okurun affına sığınırız.

Türkçe baskıda ufak tefek bazı düzeltmeler yapıldı. Ancak bu düzeltmelerin, kitabın özünü değiştirmedeğinin de belirtilmesi gerekir. Yapılan başlıca değişiklikler şunlardır:

1. Almanca özgün baskıda bulunan ve maddi hatalar içeren bazı kısımlar çıkarıldı; metin açısından hayati önemde olmadığı kanaatine varıldığı için çıkarılan kısımlar belirtilmedi.
2. Benzer şekilde Almanca özgün baskıda başka eserlere gönderme yapan bazı kısımlar ve dipnotlardaki maddi hatalar köşeli parantezlerle belirtilerek düzeltildi, düzeltilmesi mümkün olmayanlar çıkarıldı.
3. Şarkı metinlerinin transkripsiyonları, Almanca özgün baskıya ekli olarak yayınlanan ses kayıtlarıyla karşılaştırılarak düzeltildi, kayıtlar birebir yazıya geçirildi ve imlası elden geldiğince günümüz Türkçesine uyduruldu. Şarkı metinleri ile tarihi devirlere ait kişi ve kavram adlarında geçen nispet i'leri şapkalı (î), izafe tamlamaları da tireli (-i/-ı) yazıldı. Gerekli görülen bazı yerlerde kelimelerin özgün telaffuzları verilerek kelimenin geçtiği mısradaki köşeli parantezler içinde açıklandı.
4. Okurun belirli bir metnin değişik versiyonlarını karşılaştırabilmesi için söz konusu versiyonların geçtiği yayınlara dipnotlarla gönderme yapıldı.
5. Telif haklarının günümüzdeki kapsamı, alan kayıtlarının yayınlanmasında tamamlanması oldukça güç kriterler içerdiği için maalesef Almanca özgün yayına ekli ses kayıtları Türkçe baskıya eklenemedi.
6. Almanca özgün baskıda Almancaya çevrilerek alıntılanan fakat halihazırda yayınlanmış Türkçe baskıları bulunan kısımlar, Almancadan Türkçeye bir kere daha çevrilmedi. Bunun yerine bu kısımlar, mevcut Türkçe baskılardan alınarak metne eklendi ve bilgisi köşeli parantezler içinde verildi.

Türkçe baskı için desteklerini esirgemeyen Tiago de Oliveira Pinto'ya, Berlin Etnoloji Müzesi'ne, Kurt ve Ursula Reinhard'ın oğulları Kurt ve Volker Reinhard ile sabırla izin süreçlerini yürüten Martin Greve'ye, kendisinden aldığım bir doktora dersinde bu kitabı çevirmemi öneren ve böylece Türkçe baskının ortaya çıkmasına önayak olan değerli Süleyman Şenel'e, kitapta yer alan müzik transkripsiyonlarını aslına sadık olarak notayazım programında yeniden yazan Onur Karabiber'e, mümkün olduğunca yetkin bir çeviri yapabilmek için taranması gereken kaynakları temin eden Nihan Tahtaisleyen'e, kendilerinden acımasızca vakit çalmama rağmen destek olmaktan vazgeçmeyen ailem Aysun, Derviş ve Emre Yavuz ile Selçuk Gündemir'e minnettarım, haklarını ödemenin mümkün olmadığını farkındayım.

“Biz bu müziği keşfetmek istediğimiz herhangi bir güzelliği nedeniyle değil, halkların ruhunun ve bütün başka yabancı kültür hazineleri kadar ilgimizi çeken manevi bir kültür hazinesinin ifadesi olduğu için araştırıyoruz.”

Kurt Reinhard

ÖNSÖZ

Elinizdeki kitap, Türk halk âşıklarının edebiyat ve müziğini araştırmayı, böylece Türk halkının manevi ve sanatsal yaşamının ifadelerinin oldukça önemli bir kısmını kamuoyuna sunmayı amaçlamaktadır. Âşıkların/ozanların şiirlerini¹ okuyup müziklerini dinleyen herkes Türklerin zihniyeti, düşünceleri, hisleri ve tasavvurları, yaşam biçimleri, dini inanışları, toplumsal yapıları ve tarihine dair değerli bir izlenim edinecektir.

Berlin'deki Etnoloji Müzesi Müzik Etnolojisi Bölümü'nde [Abteilung Musikethnologie des Museums für Völkerkunde] arşivlenmiş ses bandı envanterleri bu görevin üstesinden gelinmesinin önemli bir ön şartıydı. Ses kayıtları, Kurt ve Ursula Reinhard tarafından 33 yıl boyunca (1955-1988) Adana (1955² ve 1956³), Sivas (1963, 1968, 1974 ve 1976), Malatya (1970), Konya (1971) ve İzmir (1978) illerinden toplandı. Ardından yazar [Ursula], eşinin çalışmasını sürdürmek üzere 1983 yılında Kars'tan; 1981, 1985 ve 1986⁴ yıllarında İstanbul'daki Sivaslı âşıklardan; şu ana kadar Berlin'de

- 1 Bu şiirler kitabın özgün baskısında Almanca ve Türkçe olmak üzere iki dilli olarak verilmiştir (ç. n.).
- 2 Kurt Reinhard [27 Ağustos 1914-18 Temmuz 1979], Türkiye'ye ilk araştırma gezisine Dieter Christensen'le [17 Nisan 1932-1 Mart 2017] birlikte 1955'te çıkmıştır.
- 3 Kurt Reinhard ve Dieter Christensen, 9 Mart-29 Nisan 1955 tarihleri arasında Karataş, Yemişli, Sırmsı, Feyziye, İshacı, Yüzbaşı, Tecirli, Sakarcılık, Hemite, Endel, Köyleri, Bahçeköy, Kırmacalı, Kesmeburun, Osmaniye, Haruniye, Hacılar, Erzin, Pozantı, Belemelik, Eskianahşa, Yenianahşa, Çamalan, Adana merkez, Ankara ve İstanbul'da (Reinhard, 1962b, s. 87-90); Kurt ve Ursula Reinhard, 19 Mart-21 Nisan 1956 tarihleri arasında Ankara, Yemişli, Yeniköy, Ayaş, İmran, Azizli, Veysiye, Köşreli, Altıgözbekirli, Kozan, Hacılar (Kozan), Haruniye, Karacurun, Nizip, Turlu, Gaziantep, Üçkubbe, Madenboyu, Süveydiye, Hancağız, Şenköy ve Pozantı'da (Reinhard, 1962b, s. 90-92) ses kayıtları yapmışlardır (ç. n.).
- 4 Ursula Reinhard [10 Mayıs 1915-29 Haziran 2005] 1983'te Volker Reinhard'la birlikte Kars ilinde çalıştı. 1987'de Kars'tan bazı âşıklar Berlin'e gelmişlerdi. Etnoloji Müzesi Müzik Etnolojisi Bölümü'nde bu âşıkların ses kayıtları yapıldı. 1981'de Ursula Reinhard ve Eberhard Dietrich, Sivas kökenli Âşık İskender'le [Akkuş] bir araya geldi. Aynı âşığı Ursula Reinhard, Susanne Ziegler ve Berlin Özgür Üniversitesi Karşılaştırmalı Müzikbilimi Enstitüsü'nden [Institut für Vergleichende Musikwissenschaft der Freie Universität Berlin] birkaç öğrenci 1985'te İstanbul'da ziyaret etti; 1986'da yazar [Ursula], Hans Kroier'le birlikte bir kez daha

bulunan ve Almanya'da yaşayan âşıklar/ozanlar ve Türkiye'den gelen misafirlerden ses kayıtları aldı. Metinde verilen kayıt ve arşiv numaraları, anılan koleksiyonlardaki derlemeci işaretlerine referans vermektedir. Numaralardan ilki kaydın yılına işaret etmektedir (örneğin 55-260).

Her çeşit içerik ve stil özelliği taşıyan 714 şarkı⁵ kaydedilmiş ve bu kitapta değişik açılardan ele alınmıştır. Sivas, Malatya ve Kars illerine ayrıca önem verilmiştir.

Tiago de Oliveira Pinto özellikle müzik malzemesinin işlenmesinde önemli katkılarda bulunmuştur.

Yazarlar, Etnoloji Müzesi Müzik Etnolojisi Bölümü'nün (SMPK) yöneticisi Artur Simon'a bu kolektif projeye gösterdiği teveccüh nedeniyle teşekkür borçludur; ve böylesi geniş bir koleksiyonu sunan bu kitapla, 1900 yılında "Berliner Phonogramm- Archiv" [Berlin Fonograf Arşivi] ismiyle Carl Stumpf tarafından kurulan ve daha sonra Erich Moritz von Hornbostel tarafından yönetilen Müzik Etnolojisi Bölümü'ne de dikkat çekmeyi ummaktadırlar. Müzik Etnolojisi Bölümü iki dünya savaşının karmaşasından sonra Kurt Reinhard'ın hâlâ mevcut olan envanterinin (sekiz kutu) yardımıyla yeniden kurulmuş olup, Dieter Christensen'in üç yıllık ara yönetiminin ardından 1972'den beri Artur Simon tarafından genişletilen etkinliklerle yönetilmektedir. Bu bağlamda bilimsel ses kayıtlarının ve kitap dizilerinin kamuoyuyla paylaşılmasına yönelik bu çalışma, kritik bir adım niteliğindedir. Dolayısıyla yazarlar sadece bilim insanlarının değil, Türklerin olduğu kadar Almanların da dahil olduğu daha geniş bir okur kitlesinin ilgisini çekebilecek bu yayınlarıyla iki kültür arasındaki diyalogu geliştirmeyi ummaktadır.

Yazarlar buradan kitabın yayınlanmasını sağlayan Etnoloji Müzesi Müdürü Klaus Helfrich'e teşekkür etmek ister. Kurt Reinhard ve yazarın [Ursula] araştırma gezilerini maddi olarak desteklediği için Alman Araştırma Cemiyeti'ne [Deutsche Forschungsgemeinschaft] de bir teşekkür gerekiyor. Fakat hepsinden öte şarkıların kayıtlarında ve zahmetli çevirilerinde yardımcı olan Türk dostlarımız düşünülmelidir: Halil Baykız, Ergun Arkan, Aydın Baykal, Ergun Gözmen ve Hasan Kuzu. Max [Peter] Baumann ve Wolf Dietrich bir dostluk nişanesi olarak malzememizi Karşılaştırmalı Müzik Çalışmaları ve Dokümantasyon Enstitüsü'nün [Institut für Vergleichende Musikstudien

İstanbul'daydı. İskender'in evinde başka âşıkların şarkılarını da kaydetti. 1981-1982'de Max-Peter Baumann'la birlikte halk âşığı Şah Turna'nın bir dizi ses kaydını yaptı.

1986'dan beri Türk Halk Âşıkları ve Diğer Sanatçılar Atölyesi [Werkstatt für türkische Volksänger und andere Künstler] birliği var. Yazarın [Ursula] orada da ses kayıtları yapmasına her zaman izin verilmiştir.

Türkiye'den gelen ünlü misafirlerin diğer şarkıları, Feyzullah Çınar (1971), Nesimi Çimen (1974), Ali Ekber Çiçek ve İbrahim Yıldız (1985), Murat Çobanoğlu ve Şeref Taşlıova (1987), Ali Metin (1987) ve Arif Sağ (1988) tarafından kaydedilmiştir.

5 Kendileri tarafından toplam 714 âşık şarkısının kaydedildiği kastediliyor (ç. n.).

und Dokumentation e.V.] ses kayıtları ile Batı Berlin ve Kars'taki Türklere ait bazı belgelerle tamamladı. Katharina Wentzlitschke-Schaller, Klaus Dieter Brenner, Eberhard Dietrich ve Hans Kroier'e münferit transkripsiyonlar için çok müteşekkiriz. Elisabeth Simon, redaksiyon çalışmasında bize çok yardımcı oldu. Fakat en çok da muhteşem şarkılarını kaydetmemize izin veren ve böylece bu şarkıları dinleyebilmemizi sağlayan halk âşığı dostlarımıza teşekkür borçluyuz.